

# **Waitangi Rosary**

## **NZCL 5-6 Ngā Toi Ataata**

## **Mahere Kaupapa Mahi**



**AUCKLAND**  
**ART GALLERY**  
**TOI OTĀMAKI**

Kua whakaputaina tēnei rauemi matihiko e Toi o Tāmaki rāua ko Te Rūnanga Hautū Mātauranga Toi o Aotearoa (ANZAAE), 2022. Manatārua: mahi toi © e ai ki ngā kupu tāpiri; tuhinga © e ai ki ngā kupu tāpiri, nā Toi o Tāmaki. rānei.

<b>Kaupapa Mahere Tirohanga Whānui:</b>	<b>Waitangi Rosary</b> Mahere Kaupapa Mahi o te Botanical Plaster Casting
<b>Te Taumata i Te Marautanga o Aotearoa</b>	5
<b>NZ Curriculum Level:</b>	
<b>Ngā Whāinga Paetae Achievement Objective(s):</b>	<b>He whakawhanake i te mātauranga ā-ringa (PK)</b>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Te whakamahi i ngā mātauranga o ngā kōwhiringa tikanga tārai mai i ngā tikanga mahi tūturu, mā te whakamahi i ngā hātepe tika (taurite, papatipu, āhua, hanganga, paparanga, āwhata, karapiti).</li> </ul>
	<b>He whakawhanake ariā (DI)</b>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Whakaputa, whakawhanake, me te whakamahine ariā hei urupare ki ngā take maha, tae atu ki te rangahau i ngā tikanga mahi tūturu.</li> </ul>
	<b>Mōhiohio Kōrero me te whakamārama mōhiohio (CI)</b>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Whakatauritea, whakatairitea hoki ngā āhuatanga whakamahi i ngā ariā hanga o te ahutoru, te tuhinga me te ahanoa, ngā hātepe mahi toi, ki te whakawhiti aronga i ngā ahanoa me ngā ata kua kōwhiria, e pā ana ki ngā mahi a Robert Jahnke a <i>Waitangi Rosary</i> mai i te whakaaturanga o <i>Toi Tū Toi Ora</i>.</li> </ul>
<b>Wheako Whakaakoako Ka ako koe i roto i tēnei kaupapa mahi:</b>	I tēnei kaupapa ako, ka hōpara ngā ākonga i te mahi a Robert Jahnke, a <i>Waitangi Rosary</i> , me ngā ariā hoki mō te mana o te reo, me Te Tiriti o Waitangi me te mātauranga Māori, i te wā mahi mētara, papa kōrero ukutāhū rānei. Ka whakawhanake rātau i te mātauranga ā-ringa o ngā tikanga tārai hei hanga i te mahi toi hei urupare ki te rangahau i ngā ringatoi o Aotearoa, pēnei i a Robert Jahnke, rātou ko Colin McCahon, Ralph Hotere, Michael Parekōwhai, John Reynolds, John Pule, Virginia King me Brett Graham, kei roto i ā rātou mahi toi ngā āhua ahutoru, te tuhi me ngā tohu o tō tātou hītori, e whakaata ana i ngā ariā o Te Tiriti o Waitangi, te mātauranga Māori me ngā take taiao.

**Momo Whakaako****Mahere Ako****Putanga ako –  
Learning intentions****Mai i (Mōhiotanga o mua):**

Kua otī kē i ngā ākonga ngā kaupapa ako mahi tā rawatoi tini.

**Ki (Putanga Ako)**

Ka whakawhanakehia e ngā ākonga ō rātou pūkenga rangahau, tārai hoki, mā te uku ki te hanga i tētahi hangarewa mētara, papa kōrero rānei ki te ukutāhū.

**Aromatawai –  
Taunakitanga angitu****He Aromatawai i ngā Akoranga:**

He aromatawai arataki i te pukapuka mahi a te ākonga tae atu ki te:

- Tātaringa mahi toi (wetewete i te tauira ringa toi (CI/DI)
- Ngā huahua whakamahaere (PK/DI/ CI)

\*Ka whakahoki kōrero āwhina

**He Taunaki Ako:**

He aromatawai whakakapi i ngā mahi toi whakamutunga a te ākonga tae atu ki te:

- Te ukutāhū whakamutunga me ngā kupu e tika ana (CI/DI/PK)

\*He māka ūkawa, he kōrero whakahoki ā-tuhui

**Horopaki me ngā Uara  
Context and Values:****Ka whakaatu i ūmātou uara ako mā te:****Manaakitanga**

- Whakamahi i te reo Māori
- Whakamahi i ngā tauira ringa toi me ngā mahi toi Māori

**Kotahitanga**

- Te whakaurunga o te ahurea me ngā ariā o te ākonga ake

**Pūmautanga**

- Te whakarato kōrero whakahoki hei whakapai haere i ngā mahi
- E ākina ana te whakaaro hōhonu ake mā ngā pātai whaikiko

**Ārahitanga**

- E mārama ana he aha ngā matea ako a ngā ākonga me te whakatutuki i ērā, hei whakatītina i te hiranga
- Te āta huritao, te arotake me te aromātai

**Ngā Uara:**

- Te Kounga
- Te whakahoutanga, te pakirehua, te hiamōhio
- Rerenga Kētanga
- Te pono me te whakaute
- Te hapori me te whai wāhi

**Ka whakaatu i te uara o te ako i roto i ngā mahi katoa mā te:**

- Waihanga-ngātahi i ngā ariā me ngā putanga - e uaratia ana ngā ariā o ngā ākonga, ā, kua whakaurua ki ngā mahi ako
- Whakarerekētanga o ngā ngohe i rō akomanga me ngā putanga

**Te Tiriti o Waitangi  
The Treaty of Waitangi**

Ka ākina kahatia ngā ākonga ki te hōrapa i te mana o te reo toi hei kaupapa matua i tēnei kaupapa ako, tae atu ki ngā ariā me ngā āhuatanga nui e hanga ana i te ahurea o tō tātou motu, pēnei i Te Tiriti o Waitangi, ngā take taiao me te tāmitanga. Ka uru ki tēnei te mārama ki ngā mātāpono o Te Tiriti ki te whakarato rangapūtanga, whai wāhitanga me te whakamaru. Ka kōrerotia ēnei kaupapa me ngā ariā ki ngā ākonga mā te whakauru i ngā momo tauira ringa toi, me te tātaritanga o ngā ariā i roto i ā rātou mahi. Mā te ākonga e whakauru ēnei tūmomo kaupapa ki tāna mahi.

**Ngā Pūkenga Ako Matua /  
Ngā Pūkenga Whakawhiti  
Key Learning Competencies/  
Transferable Skills**

**Whakaaro:** Rangahau, auaha, whakaoti rapanga

**Ngā hononga ki ētahi atu:** Te whakapiki i te mārama ki te reo me Te Tiriti

**Te whakamahi i te reo, ngā tohu me ngā tuhinga:**  
I ngā putanga tārai

**Te whakahaere whaiaro:** Te whakawanake ariā me ngā rauemi

**Te whai wāhi me te whakatakoto whakaaro:** Te hanga me te whakaatu mahi e whai wāhi ana ki ngā ariā whaitake mō tō tātou whenua

**Ngā Hononga ki ērā atu  
Wāhanga Ako  
Cross-Curriculum Links**

**Te reo Māori:**

**Pūtaiao Pāpori:** Te tuakiri ā-motu/te kōrero ā-motu me Te Tiriti o Waitangi

## Rauemi Toi Materials:

- Pepa, pene rākau me ngā pene mō te mahi whakamahere
- Rangahau - i te Tiriti, i a Robert Jahnke me te hangarewa ukutāhū
- Ngā pine takahuri
- Papa mārō mō te tāpare
- Poikere
- Uku
- Pākete
- Wai
- Ukutea
- Hautai me ngā parāhe maroke
- Ngā taputapu tākaro kirihi, ngā tipu kauranga ika kirihi, pane kākano, putiputi, rau, tipu, pepa mārō, hautai rānei, reta rākau, reta tā rānei

## Te Raupapa Ako Teaching and Learning Sequence

1. **Whakaatu:** Me hanga hangarewa ngā ākonga ki te mahi ukutāhū. (Ko te mahi kāinga he kohi rauemi pea mō ā rātou ake ukutāhū.)
2. **Mātaki:** Ka taea e ngā ākonga te mātakitaki i ataata o Te Tiriti o Waitangi.
3. **Whakaaro, Whakahoa, Toha:** He aha ngā kōrero e mōhio ana ō ākonga mō ngā āhuatanga i tatū i muri i te hainatanga o Te Tiriti o Waitangi? Me whakahau i a rātou kia whai whakaarotia ngā take taiao me te tāmitanga. He aha ngā kupu me ngā ariā matua? He aha te tikanga o ngā P e toru - Partnership, Participation, Protection - e pā ana ki Te Tiriti o Waitangi?
4. **Tātari:** Ka tātari, ka tuhipoka hoki ngā ākonga mō ngā tikanga me ngā ariā matua i te *Waitangi Rosary* a Robert Jahnke me tētahi atu tuhinga toi mā rātou e kōwhiri. Ka whakawhanake haere rātou i tō rātou mārama ki ngā tikanga mahi me ngā ariā o ngā tauira ringa toi, ā, ka whakatairitetia.
5. **Te whakawhanake kaupapa me ngā ariā:** Mai i tēnei rārangī, tonoa ngā ākonga ki te kōwhiri kaupapa hei rangahau: Te Tiriti o Waitangi, ngā tono Tiriti, ngā tautohe Tiriti, ngā whakataunga Tiriti, te pahuatanga o Parihaka, ngā Riri Whenua, te reo Māori, Matariki, tūrangawaewae, tāmitanga, ngā tuatangata me ngā nanakia, te whakamātautau karihi i Te Moana-nui-a-Kiwa, te tiaki i ngā hīngā ika o Aotearoa, te mate haere o te kauri, kaitiakitanga, mana, atua, Māui, rongoā Māori/tipu, te pāhao ahurea.
6. **Mātakitikitia:** Ngā ataata o te mahi hangarewa ukutāhū kua whakaratohia.
7. **Rangahau:** Whakahaua ngā ākonga ki te hanga rārangī kupu i te reo Māori me te Ingarihi e pā ana ki tō rātou kaupapa. Me kimi e rātou kia 10 ngā taputapu e taea ai te pēhi ki roto i te uku ki te hanga hāraunga e pā ana ki ēnei kupu. Whakahaua rātou ki te kohi i ngā mea e hiahiatia ana ki te mahi hāraunga ki te uku; hei tauira, mō te rongoā Māori whakamahia he pūoko whakaroto tākaro, he pūwero kirihi, he rau kawakawa me ngā reta ki te tuhi i te kupu 'hauora'.

- Me maumahara ki te whai i ngā tikanga i te wā e hauhake ana i ngā tipu māori. Whakahua karakia ai te Māori i te wā hauhake rau. I roto i te karakia ka tukua he mihi mō te hōmai i te tipu, me te tono kia kaua e whara te tipu, te kaikohi, tētahi atu rānei ka raweke i te tipu, i te mea whakamutunga rānei. Ko te mahi o te karakia he arotahi i te hinengaro ki te mahi, ā, he mihi ki te tipu hei taonga. Ka whakahokia ngā rau ki te whenua, hei wairākau, ā, me āta tapahi ngā kongakonga kia pakupaku, i te mea he mahi roa te wairākau. I mua, i whakahokia ngā toenga tipu ki te whenua pātata ki te ngahere i tapahia ai. Ko tētahi tikanga hou ko te whakapōpopo i ngā toenga i tētahi atu wāhi kē kia kore raweketia anō ngā rauemi, me te aukati i te horanga o ngā riha me ngā mate.
- 8. Whakaritea tō hanganga:** Whakamahia ngā tipu, ngā putiputi, ngā kākano me ngā rau, me ētahi atu mea wātea (hei tauira, reta 3D, Lego, taonga tākaro, tāre, aha atu), ka taea e ngā ākonga te nahana haere i tā rātou mahi. (Ka taea te whakamahi tākaipiri hei tauārai i waenga i te taputapu me te uku; me horoi te nuinga o ngā taputapu, ā, kei tūkinohia ngā mea ngohengohe pēnei i te rau i roto i te hātepe nei.)
- 9. Hangaia mētara ukutea:** Me whai ngā ākonga i ēnei tohutohu:
- Tāpapatia he konga uku, kia papatahi te mata.
  - Tapahia te uku ki te nui o te papariki e hiahia ana koe; ka whakamahia ngā toenga uku ki te hanga i tētahi tāpare hei pupuri i te ukutea i muri iho. (Kia maumahara ki te mahi kōaro kia tika ai te āhua o tō ukutāhū.)
  - Me āta pēhi i tō tāpare kia kitea te wāhi takoto i ō taputapu.
  - Whakaritea tō taonga ki tō hanganga.
  - Whakatakotoria he rautunu ki runga i te papariki uku, ā, me tētahi makahīni pīratarata i runga ake o tērā. Me āta pēhi mā te pine takahuri, kia tere te tango i te makahīni me te rautunu, ka tiro i ngā pēhangā. I tēnei wā, ka taea e koe te āta pēhi i ētahi taputapu kāore i tika te pēhangā, engari me tūpato, kaua e pā ki te uku.
  - Āta tangohia ngā taputapu me te kore e tūkino i te pēhangā. (Mō ngā rau me ngā pane kākano iti, mā te kuku iti, parāhe ngohengohe, te rākau aihikīrimi kua whakakoia rānei e tango i ngā toenga.) Me tūpato kaua e pā ki te uku i te mea kei kino te māeneenetanga o te mata.

- Kimihia he tāpare, mahia rānei ētahi mā te akomanga - ka noho ēnei hei tauārai kia noho pū tonu te ukutea i te wā ka putua. Mā ō matimati e whakapiri i ēnei wāhanga tāpare ki te papariki, kia kore e miti he wai.
- Whakaritea ngā taputapu me ngā tuhinga kia kōaro te noho, kia tika ai te whakaumu. Pēhitia te tāpare ki te uku kia kaha tonu ai te herepuru. Ka taea te tāpiri uku i waho.
- Whakaranua tō ukutea i runga anō i ngā tohutohu - ūwehenga 2:1 o te ukutea ki te wai. Ko te angitu o te ukutea kei te tika o te whakaranu. Āta tāpiritia te paua ānō nei ki te whakarākei koe i te keke. Pātōtōhia a raro o te ipu ki te toha haere i te ukutea, ka whakaranu mā te pune mō te haurorū whakamutunga o te whakaranu, engari kia āta kōrori - ko te whāinga nui o te whakaranu ukutea kia kaua e uru he mirumiru.
- Putua te whakaranu ukutea ki runga ake i tō papariki uku, ka waiho kia maroke. Ka āhua 40 mineti te roa o tēnei mahi i te paemahana ā-rūma.
- Kia toka te whakaranu, āta hikina tētahi o ngā tāpare ki te tirotiro; kia toka ngā mea katoa, tangohia te uku katoa i te papariki. Kia maroke te ukutea, tahuritia ka tīhore i te uku mai i te ukutāhū.
- Mā te wai i te ipu me te papanga, āta tangohia ngā toenga uku mai i tō papariki ukutea, me maumahara, kia āta pā atu, kei pūhoi ngā whakarākei putiputi.
- Waiho kia maroke katoa mō te wiki. Kātahi ka ororo i ngā tahataha kia torotika ai te papariki. Ka taea te waiho kia pērā, whakamātauria rānei te horoi kia mā anō te āhua, me peita rānei. Ka taea te tāpiri kīnaki kiriaku hei herepuru i te hoahoa whakamutunga.

10. Whakaritea he kōrero a tētahi ringa toi hei hoa mō te hangarewa me tō taonga whakaatu

**Ngā Rauemi**

'Rauemi Mātauranga Ukutāhū Putiputi Waitangi Rosary', e whakaatu ana i a Robert Jahnke me ētahi atu ringatoi ā-kupu

['Waitangi Rosary'](#), Robert Jahnke, Taiwhanga o Te Toi o Tāmaki

['Ngā mātāpono o Te Tiriti o Waitangi'](#), Te Ara

['Ngā mātāpono Tiriti i waihangatia e te Karauna'](#), Te Ara

['Te Tiriti o Waitangi – living the values'](#), SchoolNews.co.nz

'Waitangi – What Really Happened' (Wāhanga 1–7), YouTube

- [Wāhanga 1](#)
- [Wāhanga 2](#)
- [Wāhanga 3](#)
- [Wāhanga 4](#)
- [Wāhanga 5](#)
- [Wāhanga 6](#)
- [Wāhanga 7](#)

['AKO101 – Treaty of Waitangi Article'](#), YouTube

['Canvassing the Treaty | Sofia Minson'](#), NewZealandArtwork.com

He pakipūmeka whakaoho whakaaro a 'Canvassing the Treaty' e whai ana i ngā ringa toi e ono o Aotearoa i a rātou e whai ana i ngā whakaaro hōhonu ki Te Tiriti o Waitangi me te hanga i ngā mahi toi whiti-ahurea ngātahi. Ko ia whakaaturanga he āhua 15 mineti te roa.

['Peap & Sofia Minson on CANVASSING THE TREATY Waitangi Art Documentary' \(kohinga whāiti\)](#), YouTube

- [Wāhanga 1](#)
- [Wāhanga 2](#)
- [Wāhanga 3](#)
- [Wāhanga 4](#)

Poukapa Aromatawai	Taumata Marautanga: 5	Ngā Whāinga Paetae: CI, DI, PK
--------------------	-----------------------	--------------------------------

Achievement Objectives	Taunaki Ako:	Tūāpapa	Matatau	Ringarehe
He whakawhiti me te whakamāori mōhiohio (CI): He whakatairite me te whakatauaro i ngā huarahi e whakamahia ai ngā ariā mō te tuhi, te reo me te mana, me ngā hātepe mahi toi ki te whakawhiti aronga i ngā mea me ngā ata kua kōwhirihia.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• He Rangahau</li> <li>• Tātaringa mahi toi (tūhura i te tauira ringa toi)</li> <li>• Mahi toi whakamutunga</li> </ul>	Kua tautohua ngā ariā me ngā hātepe mahi toi, he āmiki kōrero te whakaahua i ngā ariā me ngā hātepe mahi toi, kua whakamāramatia te huarahi e whakaatu ai i te kaupapa o taua mahi toi.	He āmiki kōrero te whakaahua i ngā ariā me ngā hātepe mahi toi, he nui te whakamārama i te huarahi e whakaatu ai i te kaupapa o taua mahi toi, ā, kua whakamahia tōna māramatanga hei hanga i te mahi toi hou.	
Whakawhanake ariā: (DI) Whakaputahia, whakawhanakehia, me te whakamahine ariā hei urupare ki ngā take maha, tae atu ki te rangahau i ngā tikanga mahi tūturu.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Tātaringa mahi toi (tūhura i te tauira ringa toi)</li> <li>• Whakawhanake ariā (te tā)</li> <li>• Mahi toi tārai whakamutunga</li> </ul>	I whakamātauria e te ākonga tētahi ariā, ka tino ōrite pea te āhua ki ūnātau ringa toi.	I ngana te ākonga ki te whakamātau i ētahi ariā i mua i te kōwhiri i tētahi, te whai rānei i ngā mahi a te tauira ringa toi; i puta he whakatau i muri i te tohutoro ki tētahi puna; i whakaotihia ā-arorautia te rapanga.	I hōrapa ngā ākonga i ētahi kōwhiringa i mua i te kōwhiri i tētahi; he nui ngā ariā; i whakamātauria ngā raupapa, ngā panoni rerekē rānei o ētahi ariā; i tūhonotia ki ngā mātauranga o mua; i whakaatu i te mārama ki ngā pūkenga whakaoti rapanga.
Te whakawhanake mātauranga ā-ringa (PK): Te whakamahi i ngā mātauranga o ngā kōwhiringa tikanga tārāi mai i ngā tikanga mahi tūturu, mā te whakamahi i ngā hātepe tika (taurite, maihea, āhua, hanganga, paparanga, āwhata, karapiti).	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Te whakawhanake ariā (tā)</li> <li>• Te mahi toi ukutāhū whakamutunga</li> </ul>	I whakamahi te ākonga i ngā tikanga tārāi tika, me te āhua pai o te whakahaere.	I whakamahi te ākonga i ngā tikanga tārāi whānui, me te pai o te whakahaere.	He tino kounga te whakamahi a te ākonga i ngā tikanga tārāi tika, e whakaatu ana i te mana whakahaere me te reretau.

### Arotake

Te arotakenga ākonga o te kaupapa ako me te huritao ki ngā mahi ako: puka Microsoft

Te arotakenga kaimahi o te kaupapa ako me te huritao ki ngā mahi ako: Tātaritanga o ngā raraunga paetae a te ākonga, te huritao ki ngā arotake ākonga, te urutau ki te hōtaka ako i te wā e tika ana